

กระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
โดยประยุกต์แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
DEVELOPMENT PROCESS TO IMPROVE PRODUCT OF THE LOCAL HANDICRAFTS
COMMUNITY IN LAMPANG, USING THE PROFESSIONAL
LEARNING COMMUNITY MODEL

กัมพล แสงเอี่ยม*
Kamphon Saeng-lam
booby8@gmail.com

สาขาออกแบบทัศนอุตสาหกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10200
Industrial Crafts Design, Faculty of Fine and Applied Arts, Thammasat University,
Bangkok 10200 Thailand

*Corresponding author E-mail: booby8@gmail.com Tel. 09 9194 5935

(Received: August 20, 2018; Accepted: October 11, 2018)

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงคุณภาพแบบการสร้างทฤษฎีจากข้อมูลพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาหลัก เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และวัตถุประสงค์ประกอบและคุณลักษณะของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ผลการศึกษพบว่าโครงสร้างชุมชนที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ มีโครงสร้างที่เป็นรูปแบบ “ชุมชน” มากกว่า “องค์กร” และมีรูปแบบที่สอดคล้องกับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ คุณลักษณะรองที่เกิดจากองค์ประกอบหลัก คุณลักษณะรองใหม่เป็นกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน แบ่งได้ 5 ขั้นตอนด้วยกัน 1) พันธกิจร่วม 2) สร้างสรรค์ร่วม 3) การพัฒนาร่วม 4) การทำให้สำเร็จร่วม 5) เครือข่ายร่วม มีชื่อย่อว่า “MCDIN (แมกดิน)” ทดลองกระบวนการแมกดินเพื่อสร้างอัตลักษณ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ประกอบไปด้วย 1) ได้เอกลักษณ์ลายผ้า 2) ได้เอกลักษณ์สีย้อมธรรมชาติ 3) ได้ตราสัญลักษณ์สินค้า 4) ได้บรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าใหม่

คำสำคัญ: แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ผ้าทอท้องถิ่น อัตลักษณ์ชุมชน

Abstract: The purpose of this qualitative research was a primary education. The main objective was to study the improvement of the local handicrafts products quality in natural dye community in Lampang using the professional learning community model (PLC). The minor purposes were 1) to study components and attribution of the professional learning community model for product development in local handicrafts community and 2) to identity an identity of the local handicrafts products. The results found that the community structures were suitable in term of "community" more than "organization" and consistent to the professional learning community model. The minor attributes related to the main components illustrated that new minor attributes were considered as a community product development process including 5 steps of 1) Mission 2) Creativity 3) Development 4) Implementation and 5) Network or "MCDIN". The MCDIN process has been applied to create community identity for product development which consisted of 4 identifications: 1) the fabric wale 2) Natural Dye 3) Logo brand and 4) Packaging for new products.

Keywords: Professional Learning Community Model; Community Product Development Process; Local Woven Fabric; Community Identity

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กลุ่มชุมชนท้องถิ่น หรือกลุ่มผู้ประกอบการ (OTOP) ในปัจจุบันมีสภาพเป็นบุคคล กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มชาวบ้าน และหรือกลุ่มวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กำลังเผชิญกับปัญหาสำคัญ ด้านการสร้างนวัตกรรมทางผลิตภัณฑ์และธุรกิจ ขาดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเอง ขาดการปรับปรุงกระบวนการผลิต ขาดการปรับเปลี่ยนรูปแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ รวมถึงการขอความช่วยเหลือจากภาครัฐในการจัดโครงการอบรม ซึ่งโครงการทางภาครัฐไม่สามารถเอื้อต่อความต้องการในการปรับเปลี่ยนรูปแบบของผลิตภัณฑ์ได้ทันทางที่ตามกระแสแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน รวมถึงขาดการรักษาเอกลักษณ์และเสน่ห์ของวิถีชีวิตท้องถิ่น จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างคุณค่าจากวิถีชีวิตท้องถิ่น ภูมิปัญญา และรากของวัฒนธรรมชุมชนที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน ปัญหาที่ทำให้ผู้ประกอบการชุมชนท้องถิ่น ที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมปัจจุบัน โดยพบปัญหา 2 ด้านด้วยกัน 1) ปัจจัยภายในของกลุ่มผู้ประกอบการชุมชน เป็นปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ของตนเอง อาทิ การขาดความรู้ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ขาดการร่วมมือกัน ขาดแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นต้น 2) ปัจจัยภายนอกของกลุ่มผู้ประกอบการชุมชน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนแปลง และการแข่งขันทางการตลาด อาทิ การแข่งขันกับคู่แข่ง การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและกระแสนิยม เป็นต้น [10] การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น หรือกลุ่มผู้ประกอบการ (OTOP) จึงมีความจำเป็นมากในปัจจุบัน และการพัฒนาด้านแนวคิด ด้านกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ด้านกระบวนการผลิต ด้านปรับเปลี่ยนรูปแบบของผลิตภัณฑ์ ให้สอดคล้องกับแนวโน้ม รวมถึงการสร้างเอกลักษณ์ของกลุ่มผู้ประกอบการชุมชนให้มีเสน่ห์และเป็นจุดเด่นของกลุ่มชุมชนตนเอง แนวคิดของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่ตัวบุคลากรของกลุ่มเพื่อยกระดับและการร่วมมือกันในกลุ่ม แนวคิดการพัฒนากลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีสมาชิกร่วมกันในการที่มีเป้าหมายร่วมกัน โดยการพัฒนายั่งยืนของกลุ่ม ในปัจจุบันมีแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีพื้นฐานแนวคิดมาจากภาคธุรกิจเกี่ยวกับความสามารถขององค์กรในการเรียนรู้ [1] โดย PLC มีพัฒนาการมาจากกลยุทธ์ระดับองค์กรที่มุ่งเน้นให้องค์กรมีการปรับตัวต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง ของสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มพัฒนาจากแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ และปรับประยุกต์ให้มีความสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ร่วมกันในทางวิชาชีพที่มีหน้างานสำคัญ คือ ความรับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกันเป็นสำคัญ [2] เป็นการนำแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้มาประยุกต์โดยอธิบายว่า การอุปมาที่เปรียบเทียบกับ “โรงเรียนเป็นองค์กร” นั้นน่าจะเหมาะสมและถูกต้อง แท้จริงแล้วโรงเรียนมีความเป็น “ชุมชน” มากกว่าความเป็นองค์กร ซึ่งความเป็น “องค์กร” กับ “ชุมชน” มีความแตกต่างกันที่ความเป็นชุมชนจะยึดโยงภายในต่อกันด้วยค่านิยม แนวคิด และความผูกพันร่วมกันของทุกคนที่เป็นสมาชิก ซึ่งเป็นแนวคิดตรงกันข้ามกับ “ความเป็นองค์กร” ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในลักษณะที่ยึดตามระดับลดหลั่นกันลงมา มีกลไกการควบคุมและมีโครงสร้างแบบตึงตัวที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบและวัฒนธรรมของการใช้อำนาจเป็นหลัก ในขณะที่ “ชุมชน” จะใช้อิทธิพลที่เกิดจากการมีค่านิยม และวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเชิงวิชาชีพ มีความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาการ และยึดหลักต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แบบผนึกกำลังกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งสู่พัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง [3] กล่าวโดยสรุป PLC คือ การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำและร่วมเรียนรู้ร่วมกัน บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตรที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีม สู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน [4] ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากกิจกรรมที่จัดให้เป็นรูปแบบที่เป็นไปตามธรรมชาติการรับรู้ซึ่งเหมาะสมกับพื้นฐานชุมชน [5]

การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนตัวเองที่แสดงถึงคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของบุคคล สังคม ชุมชน หรือเป็นลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่นๆ ทำให้เกิดอัตลักษณ์ของกลุ่มสังคมเปลี่ยนไปในรูปแบบที่ต่างกัน อัตลักษณ์ชุมชนนั้นเป็นรากเหง้าหรือ วัฒนธรรมทางสังคมที่ถูกก่อให้เกิดขึ้นมาและใช้ในการยึดเป็นภูมิปัญญาขนบธรรมเนียม ประเพณีการปฏิบัติในสังคม ซึ่งมีลักษณะของความโดดเด่นหรือมีความแตกต่างกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชุมชน กลุ่มชุมชนท้องถิ่นงานหัตถกรรมทอผ้าเป็นหนึ่งในชุมชนที่มีเอกลักษณ์ รวมถึงการสืบทอดภูมิปัญญาต่อกันมาเป็นเวลานาน ปัจจุบันการทอผ้าพื้นบ้านหลายแห่งยังคงทอผืนลายสัญลักษณ์ดั้งเดิม ศิลปะการทอผ้าของกลุ่มชุมชนนี้ จึงนับว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม การทอผ้าในภาคเหนือแถบล้านนาไทย (จังหวัดเชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน) วัฒนธรรมการทอผ้าส่วนใหญ่ เป็นผ้าฝ้าย และตกแต่งเป็นผืนลายสัญลักษณ์ที่แสดงเอกลักษณ์ของกลุ่มชุมชนของตนเอง เป็นที่น่าสนใจที่ว่าผ้าที่ทอโดยกลุ่มชุมชนต่างๆ ในภาคเหนือนี้ ต่างกลุ่มต่างก็มีเอกลักษณ์ของตนเองจนผู้ที่คุ้นเคย ก็สามารถจะแยกออก และชี้ให้เห็นความแตกต่างจากกันได้ กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อน

เหนือ ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ก็เป็นอีกกลุ่มชุมชนหนึ่งของภาคเหนือที่มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมการทอผ้าจากอดีตจนถึงปัจจุบันและยังคงเอกลักษณ์ของลายผ้าท้องถิ่นตนเอง

ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนผ้าทอท้องถิ่นเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยได้ศึกษาทำความเข้าใจและหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งของกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ด้วยศักยภาพของกลุ่มชุมชนเอง ในการนี้ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกลุ่มชุมชน โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เน้นความสำคัญของการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำและร่วมเรียนรู้ร่วมกัน บนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร สู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพในกลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและแนวทางของผลิตภัณฑ์ให้เกิดอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลัก

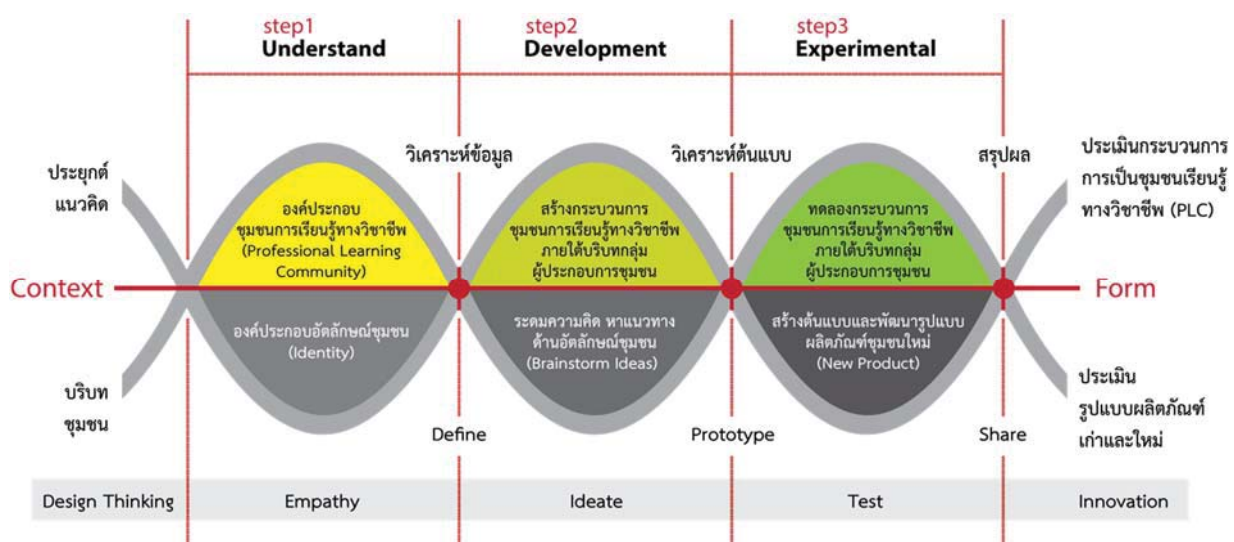
เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

วัตถุประสงค์รอง

- 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและคุณลักษณะของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

3. กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่กระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยประยุกต์แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผู้วิจัยได้ศึกษาตามวัตถุประสงค์และกรอบกระบวนการวิจัย โดยการแบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ขั้นตอน ตามรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีกรอบแนวคิด ดังนี้

รูปที่ 1 แสดงโครงสร้างกรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ผู้ให้ข้อมูล

สถานที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นในจังหวัดลำปาง โดยการศึกษาสภาพบริบทของกลุ่มชุมชนที่เหมาะสมในการศึกษาที่มีศักยภาพของการศึกษาวิจัย ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ กลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่จะศึกษา กลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ผู้ให้ข้อมูลและทดลองใช้สมาชิกกลุ่มทั้งหมดจำนวน 9 คน (ชาย 1 คน และหญิง 8 คน) อายุ 50-70 ปี

4.2 ตัวแปรการวิจัย

ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ รูปแบบแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนทอผ้าทอท้องถิ่น

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งกระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยประยุกต์แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผู้วิจัยได้ศึกษาตามวัตถุประสงค์ ตามประเด็นดังนี้ ประเด็นที่หนึ่ง คือการศึกษาด้านองค์ประกอบและคุณลักษณะของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ประเด็นที่สอง คือการศึกษาด้านอัตลักษณ์ชุมชนของกลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง และประเด็นที่สาม คือการศึกษาลิขสิทธิ์ของกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ โดยเน้นที่เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ในรูปแบบการสนทนากลุ่ม และสังเกตการ

แบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในสิ่งที่ต้องการจะวัดหรือความถูกต้องแม่นยำที่แบบสัมภาษณ์วัดได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และนำผลคะแนนที่ได้ ได้มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) [6] จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้มาแปลผลความหมายตามเกณฑ์ [7] แล้วคัดเลือกข้อคำถามได้ผลค่า IOC อยู่ในช่วง 0.99-1.00

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เริ่มหลังจากได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชุดที่ 2 ผู้วิจัยนำหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย ให้กลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เป็นผู้ให้ข้อมูลและทดลองจำนวน 9 คน ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลโดยสร้างความไว้วางใจกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นแหล่งข้อมูล ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ใช้การฟังตัวและสร้างความสนิทสนมจนเกิดการยอมรับกับกลุ่มชุมชนเป็นเวลาหลายเดือน ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่จะได้รับการเป็นผู้ใช้ข้อมูลหลังจากนั้นจึงนัดวันสัมภาษณ์

7. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณา และรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชุดที่ 2 ได้พิจารณาอนุมัติด้านจริยธรรมการวิจัยในคนให้ดำเนินการวิจัยขั้นต้นได้ ตามมติการพิจารณาแบบ Expedited Review หนังสือรับรองเลขที่ 078/2559

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบการสร้างทฤษฎีจากข้อมูลพื้นฐาน [8] [9] สรุปตามเครื่องมือแบบการสนทนากลุ่ม โดยใช้เทคนิคการระดมสมอง หรือการระดมความคิด (Brainstorm) เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดและกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เป็นผู้ให้ข้อมูลและทดลองจำนวน 9 คน

9. ผลการวิจัย

พบว่าโครงสร้างรูปแบบขององค์กรที่จัดระบบภายในกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ มีความแตกต่างของรูปแบบโครงสร้างที่เป็นแบบ “องค์กร” ที่มีกำหนดจากภาครัฐ แต่พบว่ากลุ่มชุมชนมีรูปแบบโครงสร้างที่เป็นแบบ “ชุมชน” มากกว่าสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community Model) ความเป็นชุมชนจะยึดโยงภายในต่อกันด้วยค่านิยม แนวคิด และความผูกพันร่วมกันของทุกคนที่เป็นสมาชิก ซึ่งเป็นแนวคิดตรงกันข้ามกับ “ความเป็นองค์กร” ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในลักษณะที่ยึดตามระดับลดหลั่นกันลงมา มีกลไกการควบคุมและมีโครงสร้างแบบตั้งตัวที่เต็มไปด้วยกฎระเบียบและวัฒนธรรมของการใช้อำนาจเป็นหลัก ในขณะที่ “ชุมชน” จะใช้อิทธิพลที่เกิดจากการมีค่านิยม และวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเชิงวิชาชีพ มีความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาชีพ และยึดหลักต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แบบผนึกกำลังกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งสู่พัฒนาอย่างยั่งยืน

การวิจัยโดยสรุปตามองค์ประกอบและคุณลักษณะของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง แบ่งตามองค์ประกอบทั้ง 5 และแสดงถึงความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งได้กรอบแนวคิดใหม่ ที่สนับสนุนการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างจากองค์กร เป็นชุมชน องค์ประกอบและคุณลักษณะของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

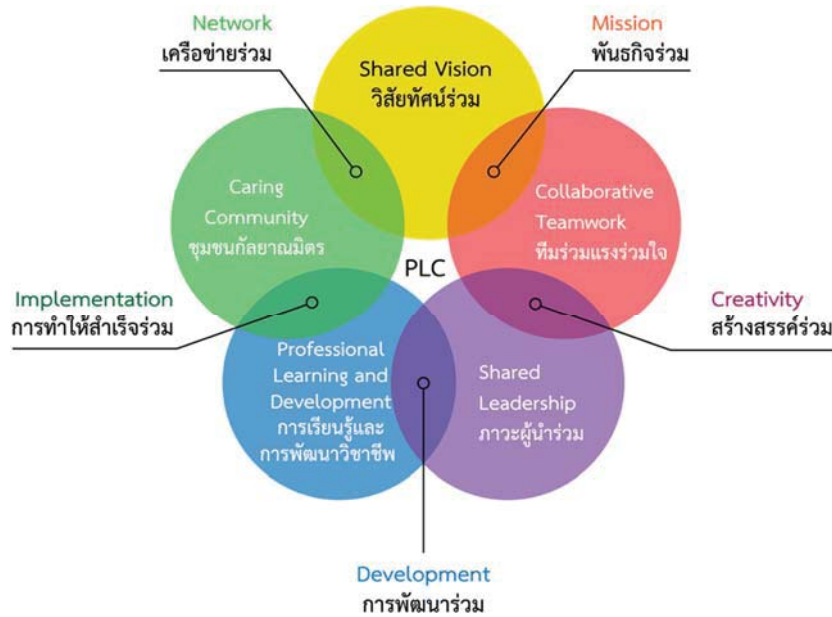
องค์ประกอบที่ 1 วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) เป็นการมองเห็นภาพเป้าหมาย ทิศทาง และสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริงในอนาคต เป็นเสมือนเข็มทิศในการขับเคลื่อนชุมชนที่มีทิศทางร่วมกัน โดยมีวิสัยทัศน์เชิงอุดมการณ์ทางวิชาชีพร่วมกัน เน้นยวนำซึ่งกันสู่วิสัยทัศน์ร่วม ในกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ มีรูปแบบของการกำหนดทิศทางของวิสัยทัศน์ร่วมกันอย่างชัดเจน ผลผลิตสินค้าที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีราคายุติธรรม เข้าถึงผู้บริโภคได้ทุกกลุ่มเป็นผู้นำกลุ่มผู้ผลิตสินค้าและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาธุรกิจให้มีความมั่นคงและยั่งยืน เป็นที่พึ่งของสมาชิกและคนในชุมชน แต่ยังคงการปรับตัววิสัยทัศน์ใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพบริบทภายในชุมชนและทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

องค์ประกอบที่ 2 ทีมร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative Teamwork) เป็นการพัฒนามาจากกลุ่มที่ทำงาน ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ลักษณะการทำงานร่วมกันแบบมี วิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และพันธกิจร่วมกัน ร่วมกันด้วยใจ จนเกิดเจตจำนงในการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ บนพื้นฐานงานที่มีลักษณะต้องมีการคิดร่วมกัน วางแผนร่วมกัน ความเข้าใจร่วมกัน ข้อตกลงร่วมกัน การตัดสินใจร่วมกัน แนวปฏิบัติร่วมกัน และการรับผิดชอบร่วมกัน จากสถานการณ์ที่งานจริงถือเป็นโจทย์ร่วม ทางกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ได้กำหนดทิศทางร่วมกัน เพื่อให้คนในชุมชนไม่ได้ออกไปหางานที่อื่น เน้นการผลิตสินค้าที่ได้จากวัตถุดิบธรรมชาติและหาได้ง่ายในชุมชน ควบคุมกระบวนการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เพื่อลดปริมาณการใช้วัตถุดิบลดการใช้พลังงาน และลดต้นทุนการผลิตจากเดิม สร้างมาตรฐานการผลิตเป็นที่ยอมรับและได้ให้การรับรองจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมการเข้าร่วมเป็นสมาชิก สร้างกลุ่มลูกค้าหลักและเครือข่ายผู้บริโภค สร้างการมีส่วนร่วมกับสมาชิกและคนในชุมชน รู้สึกถึงการเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน

องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) มีนัยสำคัญของภาวะผู้นำร่วม 2 ลักษณะสำคัญ คือ ภาวะผู้นำผู้สร้างให้เกิดการนำร่วมทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงทั้ง ตนเองและวิชาชีพ และภาวะผู้นำร่วมกันของสมาชิก PLC ด้วยการกระจายอำนาจ เพิ่มพลังอำนาจ ซึ่งกันและกันให้สมาชิก มีภาวะผู้นำเพิ่มขึ้น จนเกิดเป็น “ผู้นำร่วมกันในชุมชน” เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองของแต่ละคน ทั้งสมาชิกและผู้นำโดยตำแหน่งเมื่อใดที่บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ ทั้งด้านวิชาชีพและชีวิต จนเกิดพลังการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อ ความสุขในวิชาชีพของตนเองและผู้อื่น ทางกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่าการพูดคุยเสนอแนะมุมมองและความคิดเห็นร่วมกันในกลุ่มได้ดีและมีการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในกลุ่มในประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชน

องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Learning and Development) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพใน PLC มีจุดเน้นสำคัญ 2 ด้าน คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ และการเรียนรู้เพื่อจิตวิญญาณ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ หัวใจสำคัญการเรียนรู้ บนพื้นฐานประสบการณ์ตรงในงานที่ลงมือปฏิบัติจริงร่วมกันของสมาชิก จะมีสัดส่วนการเรียนรู้มากกว่าการอบรมจากหน่วยงาน ภายนอก การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจะส่งผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลการเรียนรู้ได้มากที่สุด ด้วยบริบท PLC ที่มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม ทางกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่าการพูดคุยแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จากประสบการณ์ของตนเองจากการทดลองในขั้นตอนการย้อมสีธรรมชาติในส่วนผสมคุณสมบัติการเกิดสีตามความต้องการ และหาหนทางร่วมกันในการควบคุมคุณภาพของสีที่ได้จากการทดลองส่วนผสมต่างๆ จนได้สูตรของการย้อมสีธรรมชาติเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนของตนเอง

องค์ประกอบที่ 5 ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community) กลุ่มสมาชิกที่อยู่ร่วมโดยมีวิถีและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชน มีคุณลักษณะคือ มุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข สุขทั้งการทำงานและการอยู่ร่วมกันที่มีลักษณะวัฒนธรรมแบบ “วัฒนธรรมแบบเปิดเผย” ที่ทุกคนมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตนเป็นวิถีแห่งอิสรภาพ และเป็นพื้นที่ให้ความรู้สึกปลอดภัย หรือปลอดภัยใช้อำนาจกดดัน บนพื้นฐานความไว้วางใจ เคารพซึ่งกันและกัน มีจริยธรรมแห่งความเอื้ออาทรเป็นพลังเชิง คุณธรรม คุณงามความดีที่สมาชิกร่วมกันทำงานแบบอุทิศตนเพื่อวิชาชีพ ทางกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง จากการสัมภาษณ์และการสังเกตพบว่ามีรูปแบบการรวมกลุ่มสมาชิกจากความผูกพันกันทางสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงความเอื้ออาทรต่อกันในกลุ่มชุมชน จนเกิดความไว้วางใจเคารพซึ่งกันและกัน

รูปที่ 2 แสดงโครงสร้างองค์ประกอบหลักและคุณลักษณะรองของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

สรุปองค์ประกอบและคุณลักษณะของการเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของกลุ่มชุมชนท้องถิ่นวัฒนธรรมชาติแจ้งซ้อนเหนือของ 5 องค์ประกอบ แบ่งความสัมพันธ์ขององค์ประกอบได้ 5 คู่ความสัมพันธ์ด้วยกัน ดังนี้

คู่ที่ 1 วิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) กับ ทีมร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative Teamwork) ผสมผสานได้ “พันธกิจร่วม (Mission)” คือการกำหนดทิศทางเป้าหมายและการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันให้ชัดเจนของกลุ่มชุมชนตนเองร่วมกัน

คู่ที่ 2 ทีมร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative Teamwork) กับ ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) ผสมผสานได้ “สร้างสรรค์ร่วม (Creativity)” คือการระดมแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อกำหนดการออกแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนตนเองร่วมกัน

คู่ที่ 3 ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) กับ การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Learning and Development) ผสมผสานได้ “การพัฒนาร่วม (Development)” คือกระบวนการออกแบบร่วมกันและการสรุปแนวคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนตนเองร่วมกัน

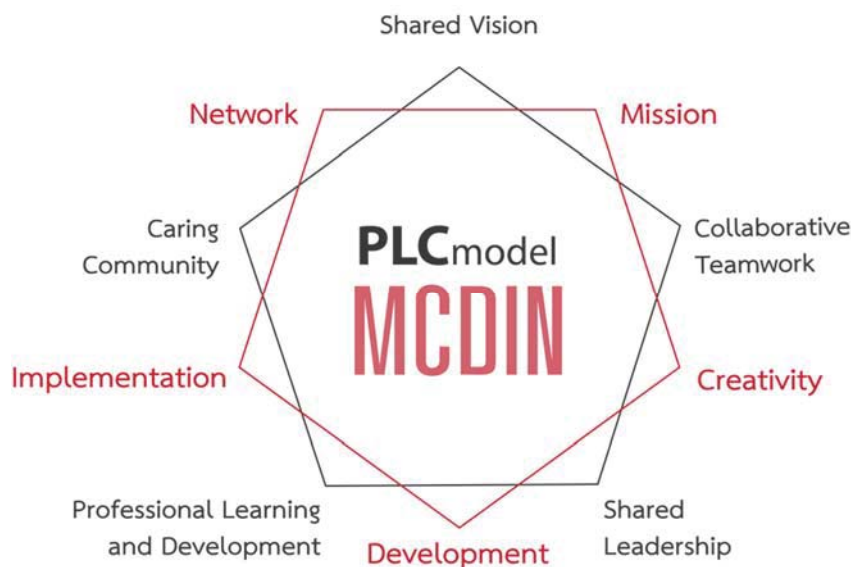
คู่ที่ 4 การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Learning and Development) กับ ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community) ผสมผสานได้ “การทำให้สำเร็จร่วม (Implementation)” คือการสร้างสิ่งที่ได้กำหนดและออกแบบร่วมกันไว้ให้เกิดผล เพื่อนำไปสู่กลุ่มลูกค้าและการใช้งานจริง

คู่ที่ 5 ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community) กับ วิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) ผสมผสานได้ “เครือข่ายร่วม (Network)” คือการเชื่อมโยงประสานการทำงานในกลุ่มชุมชนตนเองและระหว่างกลุ่มชุมชนอื่น ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ รวมถึงการร่วมมือในการผลิตสินค้าร่วมกัน

ตารางที่ 1 วิเคราะห์แนวคิดและกระบวนการพัฒนา

Design Theory	Step1	Step2	Step3	Step4	Step5
Design Process	Define	Ideate	Prototype	Build	Analyze
Design Thinking Process	Empathize	Define	Ideate	Prototype	Test
New MCDIN Process	Mission	Creativity	Development	Implementation	Network

สรุปคุณลักษณะที่เกิดจากองค์ประกอบหลักทั้ง 5 ของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) คุณลักษณะรองใหม่เป็นกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน มี 5 ขั้นตอนด้วยกัน ขั้นตอนหนึ่ง “M (เอ็ม)” Mission (พันธกิจร่วม) ขั้นตอนที่สอง “C (ซี)” Creativity (สร้างสรรค์ร่วม) ขั้นตอนที่สาม “D (ดี)” Development (การพัฒนาร่วม) ขั้นตอนที่สี่ “I (ไอ)” Implementation (การทำให้สำเร็จร่วม) ขั้นตอนที่ห้า “N (เอ็น)” Network (เครือข่ายร่วม) และใช้ชื่อว่า “MCDIN (แมกดิน)” เพื่อนำคุณลักษณะรองทั้ง 5 ไปทดลองใช้เป็นกรอบการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนต่อไป

รูปที่ 3 แสดงโครงสร้างแมกดิน (MCDIN) คุณลักษณะรองของกระบวนการพัฒนา

สรุปคุณลักษณะรองที่เกิดจากองค์ประกอบหลักของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อนำคุณลักษณะรองทั้ง 5 ไปทดลองพัฒนาร่วมผู้วิจัยเลือกการสนทนากลุ่มโดยเทคนิคการระดมสมอง (Brainstorm) เพื่อหาแนวทางและสรุปแนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนร่วม แบ่งคุณลักษณะรองทั้ง 5 นำมาสู่การสร้างขั้นตอนการทำงานของแนวคิดแมกดิน (MCDIN Process) ในการทดลองกับกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ แบ่งขั้นตอนออกเป็น 5 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 พันธกิจร่วม (Step 1 Mission) ขั้นตอนที่ 2 สร้างสรรค์ร่วม (Step 2 Creativity) ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาร่วม (Step 3 Development) ขั้นตอนที่ 4 การทำให้สำเร็จร่วม (Step 4 Implementation) และขั้นตอนที่ 5 เครือข่ายร่วม (Step 5 Network)

MCDIN Process

รูปที่ 4 แสดงกระบวนการของแนวคิดแมกดิน (MCDIN Process) ในการพัฒนากลุ่มชุมชน

10. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงคุณภาพแบบการสร้างทฤษฎีจากข้อมูลพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาหลัก เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และวัตถุประสงค์รอง 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและคุณลักษณะของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง

1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและคุณลักษณะของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง สรุปคุณลักษณะรองที่เกิดจากองค์ประกอบหลักของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อนำคุณลักษณะรองทั้ง 5 ไปทดลอง ผลสรุปกระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชน โดยประยุกต์แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ผลการทดลองและผลิตต้นแบบรวม การทดลองใช้ขั้นตอนการพัฒนาที่ได้จากวิเคราะห์สู่การสังเคราะห์ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยทดลองกระบวนการพัฒนาที่เรียกว่า “แมกดิน (MCDIN)” แบ่งออกได้ 5 ขั้นตอน และสามารถสรุปผลของกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 พันธกิจร่วม (Step 1 Mission) กำหนดทิศทางเป้าหมายและประเด็นการดำเนินงานร่วมกันให้ชัดเจนของกลุ่มชุมชนตนเองร่วมกัน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างอัตลักษณ์กลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนสรุปพันธกิจหลักร่วมกันในทีม คือ เน้นเอกลักษณ์และวิถีชีวิตธรรมชาติท้องถิ่นของชุมชนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามประเด็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วม มีประเด็นที่ต้องเลือกแนวทางการพัฒนาสู่ขั้นตอนที่ 2 ประกอบไปด้วย 1) เอกลักษณ์ลายผ้า 2) เอกลักษณ์สีย้อมธรรมชาติ 3) ชื่อแบรนด์สินค้าและสร้างตราสัญลักษณ์สินค้า 4) บรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าใหม่

ขั้นตอนที่ 2 สร้างสรรค์ร่วม (Step 2 Creativity) คือการระดมแนวคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อกำหนดเอกลักษณ์ของชุมชนภายใต้การทำความเข้าใจบริบทชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนตนเองร่วมกันจากการได้ทิศทางของพันธกิจร่วมในขั้นตอนที่ 1 ในขั้นตอนที่ 2 เป็นขั้นตอนของการสรุปแนวทางการพัฒนาที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มตนเอง ที่เน้นเอกลักษณ์และวิถีชีวิตธรรมชาติท้องถิ่นของชุมชน ตามประเด็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วม ประกอบไปด้วย 1) กำหนดเอกลักษณ์ลายผ้า 2) กำหนดเอกลักษณ์สีย้อมธรรมชาติ 3) กำหนดชื่อแบรนด์ตราสัญลักษณ์สินค้า 4) กำหนดบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าใหม่ ประเด็นจะสอดคล้องกับการขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาร่วม (Step 3 Development) คือกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกันของกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ จากการสรุปประเด็นร่วมกันในขั้นตอนที่ 2 นำมาสู่ขั้นตอนที่ 3 คือการพัฒนาร่วมกัน เน้นเอกลักษณ์และวิถีชีวิตธรรมชาติท้องถิ่นของชุมชน เพื่อสร้างอัตลักษณ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชน ตามประเด็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วม ประกอบไปด้วย 1) พัฒนาเอกลักษณ์ลายผ้า 2) พัฒนาเอกลักษณ์สีย้อมธรรมชาติ 3) พัฒนาตราสัญลักษณ์สินค้า 4) พัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าใหม่ ประเด็นจะสอดคล้องกับขั้นตอนที่ 1 และ 2

ขั้นตอนที่ 4 การทำให้สำเร็จร่วม (Step 4 Implementation) คือการสร้างสิ่งที่ได้กำหนดและพัฒนาร่วมกันไว้ให้เกิดผลเพื่อนำไปสู่กลุ่มลูกค้าและการใช้งานจริง จากการพัฒนาตามประเด็นร่วมกันในขั้นตอนที่ 3 นำมาสู่ขั้นตอนที่ 4 คือการทำให้สำเร็จร่วมกัน เน้นเอกลักษณ์และวิถีชีวิตธรรมชาติท้องถิ่นของชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ตามประเด็นในสรุปผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วม ประกอบไปด้วย 1) ได้เอกลักษณ์ลายผ้า 2) ได้เอกลักษณ์สีย้อมธรรมชาติ 3) ได้ตราสัญลักษณ์สินค้า 4) ได้บรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าใหม่

ขั้นตอนที่ 5 เครือข่ายร่วม (Step 5 Network) คือการเชื่อมโยงประสานการทำงานในกลุ่มชุมชนตนเองและระหว่างกลุ่มชุมชนอื่น ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ รวมถึงการจัดการองค์ความรู้ของกลุ่มตนเอง

2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง เน้นเอกลักษณ์และวิถีชีวิตธรรมชาติท้องถิ่นของชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามประเด็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วม ประกอบไปด้วย 1) ได้เอกลักษณ์ลายผ้า 2) ได้เอกลักษณ์สีย้อมธรรมชาติ 3) ได้ตราสัญลักษณ์สินค้า 4) ได้บรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าใหม่

ตารางที่ 2 สรุปผลวิเคราะห์และกระบวนการพัฒนาร่วมของกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ

ลำดับ	รายการ	เอกลักษณ์	ลักษณะ	การใช้สี
1	ลายผ้า	ลายไกร	จัดวางคู่ 2 เส้น	เขียว
2	สีย้อมธรรมชาติ	ใบเตยเคียนหนู	ย้อมสีเส้นผ้า	เทาและเขียว
3	ตราสัญลักษณ์	ทอ + แจ้ซ้อนเหนือ	แท็กโลโก้	เขียว
4	บรรจุภัณฑ์	วัสดุธรรมชาติ	สายคาด	เขียว

ผลสรุปกระบวนการพัฒนาร่วม การทดลองและผลิตต้นแบบรวม สร้างอัตลักษณ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยทดลองกระบวนการพัฒนาตามขั้นตอนของ “แมกดิน (MCDIN)” โดยมีการทดลองพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มชุมชนจากการสรุปร่วมกัน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ผ้าขาม้า ผ้าคลุมเตียง เป็นต้น และมีนัยสำคัญของการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนืออย่างชัดเจน

รูปที่ 5 แสดงตัวอย่างผลของกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมของกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ๋ซอนเหนือ

11. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นเชิงคุณภาพแบบการสร้างทฤษฎีจากข้อมูลพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาหลัก เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และวัตถุประสงค์รอง ดังนี้

1) จากผลการศึกษาองค์ประกอบและคุณลักษณะของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่าโครงสร้างรูปแบบขององค์กรที่จัดระบบภายในกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ๋ซอนเหนือ มีรูปแบบโครงสร้างที่เป็นแบบ “ชุมชน” มากกว่า “องค์กร” จะใช้อิทธิพลที่เกิดจากการมีค่านิยม และวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเชิงวิชาชีพ มีความเป็นกัลยาณมิตรเชิงวิชาชีพ และยึดหลักต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แบบผนึกกำลังกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งพัฒนาอย่างยั่งยืน และคุณลักษณะรองที่เกิดจากองค์ประกอบหลักทั้ง 5 ของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) คุณลักษณะรองใหม่เป็นกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน ใช้ชื่อย่อว่า “MCDIN (แมกดิน)” สอดคล้องกับ อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทย์พงศ์ [11] ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง คือ เป็นชุมชนที่มีความเป็นปึกแผ่นในทาง กายภาพหรือรูปธรรม สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพ การพึ่งพาอาศัยและร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม มีค่านิยม ความเชื่อร่วมกัน และมีความผูกพัน ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นชุมชนที่มีศักยภาพสูงในด้านทุน แรงงาน ทรัพยากร สามารถควบคุมและจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ด้วยตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือภายในชุมชนเป็นหลัก อีกทั้งอาศัยกระบวนการเรียนรู้ และภูมิปัญญาของตนเอง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การบริหารจัดการ การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี มีผลทำให้ชุมชนมีความสามารถที่จะพัฒนานตนเองได้

2) จากผลการศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง สรุปตามประเด็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วม ประกอบไปด้วย 1) ได้เอกลักษณ์ลายผ้า 2) ได้เอกลักษณ์สีย้อมธรรมชาติ 3) ได้ตราสัญลักษณ์สินค้า 4) ได้บรรจุภัณฑ์สำหรับสินค้าใหม่ ของการสร้างอัตลักษณ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ๋ซอนเหนือ สอดคล้องกับ Maclucci (อ้างถึงในวิริยา วิฑูรย์สกุลศิลป์) [12] ได้อธิบายถึงอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มว่าเป็นกระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่างๆ ในสังคมซึ่งสำนึกร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ โดยอาศัยสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบบวัฒนธรรมของกลุ่ม ทำให้การดำรงรักษาและการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เกิดจากบทบาทของสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ กับทั้งอาจเป็นเพราะการที่ผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ตั้งแต่ 2-3 ชั่วคนสืบไป ก็เกิดสำนึกร่วมในการเป็นคนท้องถิ่น เดียวกัน ถึงแม้จะมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ก็ตาม ซึ่งอัตลักษณ์ดังกล่าวไม่ได้มีลักษณะเพียงหนึ่งเดียว หากแต่ว่ามีหลายอัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคมที่คนในชุมชนเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน

12. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) งานวิจัยนี้สามารถนำไปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในกระบวนการพัฒนาศักยภาพกลุ่มชุมชนของภาครัฐ ทั้งภาครัฐระดับภูมิภาคและระดับนโยบายของภาครัฐ

2) งานวิจัยนี้สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับโครงสร้างของกลุ่มชุมชนจากรูปแบบ “องค์กร” เป็นรูปแบบ “ชุมชน” เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มชุมชนตนเอง

3) งานวิจัยนี้สามารถนำกระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชน (MCDIN process) เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านรูปแบบและอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีวิจัยและพัฒนาตัวชี้วัดจากองค์ประกอบของแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในบริบทของกลุ่มชุมชนระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศไทย

2) ส่งเสริมให้มีการนำกระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชนในผลการวิจัยครั้งนี้ ขยายและประยุกต์ในเชิงปฏิบัติ สู่ชุมชนอื่นตามกรอบบริบทของแต่ละชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 และขอขอบคุณกลุ่มชุมชนทอผ้าย้อมสีธรรมชาติแจ้ซ้อนเหนือ ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ซึ่งได้ให้ความร่วมมือในการศึกษาและทดลองการวิจัยเป็นอย่างดี เรื่อง “กระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าทอท้องถิ่นจังหวัดลำปาง โดยประยุกต์แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] Thompson, S. C., Gregg, L., and Niska, J. M. 2004. **Professional learning communities, leadership and student learning**. Research in Middle Level Education. (Online). From: <http://www.nmsa.org/Publications/RMLEOnline/tabid/101/Default.aspx>.
- [2] Chookamnerd, W., Sungtong, E., Kerdtip, C. 2014. **A model of a professional learning community of toward 21st century learning of schools in Thailand**. Hatyai Journal. 12(2): 123-134.
- [3] Panich, V. 2011. **21st Century Skills**. Bangkok: Tathata Publication Co., Ltd. (In Thai)
- [4] Senge, P. M. 1990. **The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization**. New York, NY: Doubleday.
- [5] Chullasthira, Chanasda. 2017. Woven silk patterns for machine washing: A case study of Nong Bua Daeng natural dye weaving group. **Journal of Industrial Education** 16(1): p. 58-67.
- [6] Pinyoanantapong, B. 2000. **Learning Assessment and Recognition: Theory and Practical**. Bangkok: Aksorn Charoenthat Co., Ltd. (In Thai)
- [7] Pongpaew, T. 2005. **Academic Resources Development Centre (ARDC)**. Mahasarakham: Mahasarakham University. (In Thai)
- [8] Patton, M.Q. 1990. **Qualitative Evaluation and Research Methods**. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- [9] Charmaz, K. 2006. **Constructing Grounded Theory: A Practical Guide through Qualitative Analysis**. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- [10] Department of Business Development. (n.d.). **Business Innovation**. Business Innovation document, (n.p.). Ministry of Commerce, Thailand, p. 2-3.
- [11] Dulyakasem, U., and Ngamwittayapong, A. 1997. **Community Education: Conceptual Framework and Research Proposal**. Bangkok: Plan Printing Co.Ltd.
- [12] Vitoonsalidsilp, V. 2005. **The Construction of Thai Middle-Class Identities: A Narrative Analysis of Travel Writings**. Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University.